

Nova evidència de medalles editades per l'Institut d'Estudis Catalans

A. M. BALAGUER

En anteriors volums d'*Acta Numismàtica* hem anat donant compte de les medalles que ha editat l'IEC i que a poc a poc hem anat descobrint a col·leccions diverses formades, més o menys entre els anys cinquanta i els setanta.¹ Avui podem aportar-ne tres més a les ja conegudes. Totes tres corresponen, o semblen correspondre a la dècada dels cinquanta, un temps en el qual l'IEC havia d'actuar pràcticament a la clandestinitat amb tots els matisos d'ordre estrictament jurídic que podrien fer-se amb aquesta afirmació. De tota manera, no ens pertoca ara i aquí tractar aquest capítol de la història i de l'activitat sempre constant, malgrat l'adversitat, d'aquesta prestigiada i sempre reconeguda institució en l'àmbit acadèmic internacional. Està en curs la redacció de la detallada i autoritzada trajectòria de l'IEC que donarà compte de totes aquestes circumstàncies i de la qual ja n'ha aparegut un primer volum.² Per altra banda, ja les esbossarem en el nostre treball anterior sobre les seves medalles. Des de d'aquí només volem aportar la constància històrica que l'IEC ha deixat a través de la medalla que, com tota manifestació numismàtica, és un document i alhora un testimoni del passat.

Tot observant la cronologia de les medalles editades per l'IEC que fins ara coneixem, resulta que totes corresponen a la dècada dels anys cinquanta, llevat de la medalla i de la insígnia de solapa dels membres que reproduïen l'escut actual de la institució, l'execució de les quals fou encarregada a l'argenter Capdevila

1. A. M. BALAGUER, «Medallística de l'Institut d'Estudis Catalans», *Acta Numismàtica*, núm. 33 (2003), p. 196-201. També «Medalla del cinquantenari de l'Institut d'Estudis Catalans (1907-1957)», *Acta Numismàtica*, núm. 31 (2001), p. 201-205.

2. A. BALCELLS, E. PUJOL, *Història de l'Institut d'Estudis Catalans (1907-1942)*, Barcelona, 2002.

amb motiu del 90 aniversari de l'IEC, celebrat el 1997.³ És a dir, que, de moment no hi ha evidència de medalles del període que va des de la seva fundació, l'any 1907 a la Guerra Civil espanyola (1936-1939), una etapa de brillant creixement, malgrat que tampoc hi mancaren dificultats d'ordre polític i econòmic. Ara bé, això no vol pas dir que l'IEC no emetés medalles en aquest període o almenys que emprengué accions encaminades a editar-ne. Últimament, el doctor Fontbona, Cap de la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya, ens ha assenyalat l'existència de vuit models en guix de medalles que l'IEC degué emetre en aquells anys o que projectava emetre. Es tracta dels següents models en guix que conserva l'esmentada Biblioteca de Catalunya:

1. Premi Duran i Bas, amb data MDMXXI (1921). Bust a l'esquerra.
Model en guix de 245 mm. Correspondria possiblement a un anvers.
2. Premi Isidre Bonsoms, amb data 1921. Bust de Cervantes a esquerra.
Model en guix de 196 mm, que possiblement corresponia a un anvers.
3. Premi Isidre Bonsoms, amb data MCMXXVI (1926). Bust de Cervantes a l'esquerra.
Model en guix de 230 mm, corresponent amb tota probabilitat a un anvers.
4. Premi Francesc Viñes, amb data MCMXXXI (1931). Bust a la dreta.
Model en guix de 189 mm, signat DURAN, que correspondria segurament a Jaume Duran Castellanes, nascut el 1891. Es tractaria d'un anvers.
5. Dama nua de front amb ornaments d'estil noucentista i un fons de barres catalanes amb la lectura INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.
Model en guix de 240 mm, signat per l'escultor Otero. Tant podria tractar-se d'un anvers com d'un revers.
6. Dama agenollada coberta per un fi vel, tot de gust noucentista que sembla anunciar ja una evolució cap a l'art decó. Fons de 4 barres. A l'exerg, INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.
Model en guix de 210 mm. Sembla que podria ésser un revers per la posició en exerg de la llegenda.
7. Escut rodó amb un cairó a dintre de barres catalanes travessat per dues bandes amb la lectura BIBLIOTECA / CATALUNYA. L'escut molt ornat és coronat per dos àngels de gust clarament noucentista. A l'exerg, INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.
Model en guix de 185 mm, que correspondria a un revers.
8. Escut coronat molt ornat de barres catalanes amb la lectura INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, en una cartela.
Model en guix de 198 mm, signat A. P. (Antoni Parera). Correspondria a un revers.

3. A. M. BALAGUER, obres citades a la nota la nota 1 més amunt.

El fet de no conèixer de moment cap medalla emesa segons aquests models evidentment no ens permet saber:

1. Si s'aparellaven entre ells o com ho feien, ja que per altra banda les mides dels models tampoc ens guien en aquest sentit.
2. Si acabà materialitzant-se l'emissió en medalla de tots els models o només d'alguns, ja que hi cap que algun fos rebutjat.

Totes aquestes qüestions hauran d'examinar-se amb més detall i s'hauran de buscar dades que puguin documentar l'encàrrec i eventual emissió d'aquestes peces a l'arxiu de l'IEC, cosa que pensem fer en un proper treball en el qual publicarem la fotografia dels esmentats models amb la seva descripció detallada. Ara per ara, hem volgut deixar només constància de la seva existència a l'hora de donar a conèixer les tres noves medalles de l'IEC, corresponents a la dècada dels cinquanta, que motiven el present article. Tot seguit les descriurem i les comentarem.

1. DESCRIPCIÓ

a/ PREMI ISIDRE BONSONS MCMXLIII. Bust de Cervantes al centre.

r/ Escut català damunt de fullam i coronat de llorer, al voltant INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.

Pes: 43,7 g Diàmetre: 47 mm Metall: argent o argentada.

COMENTARIS

A primera vista, pot sorprendre una mica veure l'efígie de Cervantes a l'anvers voltat d'una lectura que no al·ludeix al seu nom ni a la seva obra, sinó al nom d'una altra persona, Isidre Bonsoms, en honor del qual l'IEC instituï el guardó que la medalla representa i tenia per objectiu premiar estudis en l'àmbit de l'obra de Cervantes.

Si mirem el fet més atentament, recordarem que hi ha una estreta connexió entre l'obra cervantina; la Biblioteca de Catalunya, que l'IEC formà, i la persona d'Isidre Bonsom i Sicart. Com és sabut, aquest darrer fou un eximi bibliòfil que formà, entre finals de del segle XIX i primers del XX, una extensa i completíssima col·lecció d'impresos cervantins que cedí, juntament amb molts altres materials interessantíssims, a la Biblioteca de Catalunya de la qual l'IEC n'era titular. Aleshores, aquesta institució en gratitud respongué amb l'edició, entre el 1916 i el 1925, del catàleg de l'esmentada col·lecció que conté, en tres volums, 2.434 entrades, i fou redactat per un gran especialista en la matèria, J. Givanel i Mas. No cal

dir que aquest recull de l'obra cervantina, que es conserva a la Biblioteca de Catalunya, és realment únic. Per tant, sembla prou explicable que l'IEC volgués homenatjar també a Isidre Bonsoms dedicant el seu nom a un dels seus premis. Hem vist que a més de la medalla de l'any 1953 que acabem de descriure, tenim dos models en guix d'aquest mateix premi, un de l'any 1921 i un altre del 1926. Les tres peces són ben diferents, tot i tractar de la mateixa temàtica i figuració.

Ara per ara tampoc podem determinar si la medalla del premi Bonsoms era encunyada en un exemplar únic, lliurat al guanyador del premi, o si es tractava d'una medalla destinada a donar a conèixer el fet del premi mateix.

2. DESCRIPCIÓ

a/ PREMI FRANCESC VIVES, MCMLVIII. Bust a l'esquerra.

r/ INSTITUT D' ESTUDIS CATALANS. Escut català ornat i coronat.

Pes: 60,9 g Diàmetre: 49 mm Metall: argent o argentat.

COMENTARIS

Respecte a aquesta medalla tan sols podem aportar per ara la seva evidència, tot esperant poder documentar-la millor en una propera nota.

Com en el cas de l'anterior, es tracta d'un premi, i també tenim el dubte respecte al tiratge que se'n féu. Les seves característiques de factura i metall són similars a les de l'anterior. També en aquest cas hi ha evidència d'un precedent representat pel model de la medalla dedicada a aquest mateix premi, i de l'any 1931. Cal observar, però, que ambdós tipus, el del 1931 i el del 1958 són diferents, no sols per la distribució de les lectures i pel fet que el bust sigui a la dreta en la primera i a l'esquerra en la segona, sino també per les notables diferències d'art i estil, molt millors en el model en guix del 1931, signat per Duran.

3. DESCRIPCIÓ

a/ INSTITUT D' ESTUDIS CATALANS-BARCELONA-. Escut català apuntat per baix i amb dues ondulacions a la part de d'alt. De fet vol reproduir la forma que devia tenir un escut de combat medieval.

r/ l·lis amb el punxó BAGUES i la xifra 916, que deu correspondre a les mil·lèsimes de plata, del metall que és fabricada.

Pes: 63,7 g Diàmetre: 45 mm Metall: argent de 916 mil·lèsimes.
Firma. BAGUES

1

2

3

COMENTARIS

L'escut i la distribució de la llegenda marginal és similar al que ens presenta l'anvers de la medalla commemorativa del cinquantè aniversari de l'IEC produïda al taller de Sunyer. Ara bé, aquesta peça presenta uns perfils una mica sorprenents per una medalla i uns relleus ara en incús (la llegenda), ara en sobrepujat (l'escut), que no ens permeten pensar que pròpiament pugui ésser un model i encara menys un encuny, tot i que sembla participar de l'aspecte formal que aquests solen tenir. En tot cas, podem descartar que fos un encuny, atès que és fabricada en plata.

És possible que fos una mena de prova o de model realitzat per la firma Bagués,⁴ potser en torn de la celebració del cinquantenari de l'IEC, l'any 1957, atesa la seva semblança tipològica amb la medalla de Sunyer. Per altra banda, sabem que aquesta forma d'escut era el que emprava l'IEC com a distintiu en aquells anys.

4. Hem realitzat consultes prop de la firma Bagués sobre el tema sense poder obtenir cap aclariment sobre aquesta qüestió.